

Piotr Olszówka

Czas wolny wychowanków Wiosek Dziecięcych SOS na przykładzie Wioski Dziecięcej w Biłgoraju

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 2, 109-117

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZAS WOLNY WYCHOWANKÓW WIOSEK DZIECIĘCYCH SOS NA PRZYKŁADZIE WIOSKI DZIECIĘCEJ W BIŁGORAJU

PIOTR OLSZÓWKA

ABSTRACT: *Article take on the organization of free time in the SOS Children's Village in Bilgoraj. It presents an analysis of theoretical approaches of leisure and practical characteristics of the main forms of activities organized in their free time for the children. In the author's greatest interest pupils enjoy sports as a form of activity casing emotional tension in children and learning cooperation an competition. While art classes develop manual skills and creative passions of children and adolescents. Organization of leisure activities has a positive impact on the deepening of emotional ties between pupils and teachers, as well as contribute to creating an atmosphere conducive to the establishment psychophysical development of children and adolescents in conditions close to family*

KEY WORDS: *SOS children's villages, leistung, children, youth, development interests*

POJĘCIE CZASU WOLNEGO

Czas wolny od zajęć jest jednym z ważniejszych aspektów życia człowieka, ponieważ wpływa na jakość życia i jest jego nieodłącznym składnikiem¹. Pedagodzy i socjolodzy stosują zróżnicowane definicje oraz dyskutują o ścisłości lub trafności ich sformułowania. Inaczej określa się czas wolny osób dorosłych i już pracujących od czasu wolnego dzieci oraz młodzieży². Wincenty Okoń w *Nowym słowniku pedagogicznym* definiuje czas wolny jako ten, który jednostka ma do wykorzystania po wykonaniu obowiązkowych zadań, jak: praca zawodowa, nauka w szkole i zajęcia domowe³. Kolejna definicja nawiązuje do czasu wolnego jako celowej działalności, która nastawiona jest na przynoszenie konkretnych celów – jest przez nas kształtowany, wypełniany i wystawiany na publiczny pokaz, z nadzieją, że umiejętnie wykonaliśmy zadanie, które sami sobie wyznaczyliśmy oraz liczymy na uznanie społeczeństwa⁴. Przyjmujemy taką formę postępowania, ponieważ może ona nam zagwarantować poczucie bezpieczeństwa oraz sprawić wrażenie dopasowywania się do już obowiązujących wymogów w społeczeństwie.

Czas wolny może być także różnie ujmowany, na przykład jako: czas odprężenia; czas odnawiania swoich sił; czas przemyśleń; czas zastanowienia i projektowania przyszłości, przygotowywany całościowo w skali lokalnej i państwowej poprzez

¹ Cf. B. Matyjas, *Czas wolny*, in: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 1, ed. T. Pilch, Warszawa 2003, s. 559.

² Cf. J. Feliksiak, *A kiedy mają wolny czas*, Warszawa 1969, s. 27.

³ Cf. W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001, s. 63.

⁴ Cf. D. Nowalska-Kapuściak, *Czas wolny czy niewolny? O znaczeniu czasu wolnego w społeczeństwie konsumpcyjnym*, in: *Czas ukoj nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*, ed. W. Muszyński, Toruń 2014, s. 35.

zakłady i instytucje mające za celu dobro jednostki jak też ogółu; czas gromadzenia siły do ciągłego postępu oraz czynności ideowych wraz z obywatelskimi⁵.

Już od najmłodszych lat, kiedy dziecko uczy się życia i funkcjonowania w społeczeństwie, ważne jest prezentowanie wzorów i form takiego spędzania czasu wolnego, które stałoby się istotną częścią życia. Wówczas dziecko najszybciej przyswaja i stosuje docierające do niego komunikaty, a także reaguje na przeróżne bodźce⁶.

Wincenty Okoń w *Nowym Słowniku Pedagogicznym* wymienia następujące formy wykorzystania czasu wolnego: wypoczynek, czyli regeneracja sił fizycznych i psychicznych; rozrywka sprawiająca przyjemność; działalność społeczna mająca charakter bezinteresowny i dobrowolny; rozwój zainteresowań i uzdolnień; zdobywanie wiedzy oraz amatorska działalność artystyczna, naukowa, techniczna, sportowa⁷. Z kolei Krzysztof Przećławski podzielił sposoby spędzania czasu wolnego na sześć kategorii:

1. „Związane z przyjętymi na siebie obowiązkami: dokszałcacia, pomocy rodzinie, działalności organizacyjno-społecznej i religijnej;
2. Związane z aktywnością podmiotu w dziedzinie: artystycznej, technicznej, sportu i rekreacji fizycznej, turystyki;
3. Związane z uczestnictwem w kulturze: w formie odbioru środków masowego przekazu (TV, radio, prasa, książki, kino), w formie korzystania z teatru, koncertów, imprez artystycznych itd.;
4. Związane z uczestnictwem w życiu społecznym (przede wszystkim w grupach nieformalnych): przebywanie z sympatią (współmałżonkiem), spacer z kolegami, uczęszczanie do kawiarni, spotkania towarzyskie itp., oglądanie imprez sportowych;
5. Związane z realizacją indywidualnych zamiłowań: różnego rodzaju hobby, uprawianie działki itp., bierny odpoczynek;
6. Zachowania o charakterze patologii społecznej (nałogowe picie alkoholu, narkomania, nadużycia seksualne, przestępczość)”⁸.

Podczas planowania czasu wolnego ważne jest zwrócenie uwagi na jego racjonalne i rozsądne wykorzystanie. To szczególnie istotne w relacjach z dziećmi, które powinny otrzymywać pozytywne wzorce do naśladowania. Jest wiele możliwości, w jaki sposób urozmaicić czas wolny – od wszelkiego rodzaju zabaw, samokształcenia, aż do rozwijania swoich pasji. Formy organizowania czasu wolnego mają służyć przede wszystkim zapewnieniu wypoczynku i rozrywki⁹.

⁵ Cf. J. Z. Górnikiewicz, *Atrakcyjność form spędzania czasu wolnego- opcje młodzieży studiującej*, in: *Czas ukoi nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*, ed. W. Muszyński, Toruń 2014, s. 138.

⁶ Ibidem, s. 123.

⁷ Cf. W. Okoń, op. cit., s. 63.

⁸ K. Przećławski, *Czas wolny młodzieży miejskiej*, in: *Czas wolny dzieci i młodzieży w Polsce*, ed. K. Przećławski, Warszawa 1978, s. 54.

⁹ Cf. P. Mazur, *Pedagogika wobec problemów socjalnych i patologii społecznych – z doświadczeń ośrodka „Oratorium św. Jana Bosco” w Soli*, w: *Rodziny problemowe i możliwości ich wspomagania*, red. R. Stojcka-Zuber, A. Róg, Tamobrzeg 2007, s. 168-170; A. Famuła-Jurczak, P. Mazur, *Forms of leisure activities for young people*, w: *Гульні і забавы ў культуры правядзення вольнага часу дзяцей і моладзі на пачатку III тысячагоддзя*, red. Ул.П. Люкевіч, Брэст 2011, s. 124-128.

IDEA WIOSEK DZIECIĘCYCH SOS

Stowarzyszenia Wioszek Dziecięcych SOS zajmują się pomocą wszystkim dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej oraz tym, które są zagrożone jej utratą. Stowarzyszenie zapewnia opiekę w formie rodzinnej pieczy zastępczej, zwanej SOS Wioskami Dziecięcymi. W tej namiastce „rodziny” są osoby występujące w roli rodziców, a także ciotki i wujkowie. Zagwarantowane jest również zaspokojenie podstawowych potrzeb miłości i bezpieczeństwa, czyli warunków, w których mogą żyć i kształcić się. Szczególny nacisk w tym zakresie SOS Wioski Dziecięce kładą na przygotowanie dzieci do samodzielnego życia¹⁰.

Pierwszą Wioskę Dziecięcą założył Hermann Gmeiner w austriackim Imst w Tyrolu w 1949 roku. Z czasem życie prekursora Wioszek SOS skoncentrowało się na tworzeniu następnych takich form opieki. Wraz ze współpracownikami robił wszystko, aby urzeczywistnić ten ambitny cel. Zabiegał między innymi o pieniądze na budowę kolejnych wioszek, które powstawały nie tylko w Austrii – ich pomysłodawca urzeczywistniał ten zamiar także w innych krajach europejskich, a potem też w Azji, Ameryce Łacińskiej i Afryce¹¹. Hermann Gmeiner niemal do końca życia był bez reszty oddany dobrotliwej działalności na rzecz dzieci pokrzywdzonych przez los. Zdawał też sobie sprawę, że siły powoli go opuszczają. Na dwa lata przed śmiercią przyznał: „Moje życie oddałem całkowicie dzieciom. Nigdy nie miałem prywatnego życia. Zawsze byłem niezwykle aktywny. Natomiast obecnie odczuwam zmęczenie i nie potrafię działać, tak jak 35 lat temu”¹².

Model rodzinnej opieki Gmeinera opiera się na czterech zasadach:

„1. Matka – każde dziecko ma troskliwego rodzica.

Matka wioskowa buduje bliskie emocjonalne związki z każdym z powierzonych jej dzieci. Zapewnia im poczucie bezpieczeństwa, miłość i stabilność, które są potrzebne każdemu dziecku. Jako profesjonalny wychowawca dzieci mieszka ze swoimi dziećmi, czuwa nad ich rozwojem oraz w niezależny sposób prowadzi gospodarstwo domowe. Zna i szanuje korzenie, historię i religię każdego z dzieci.

2. Rodzeństwo – więzi rodzinne powstają w naturalny sposób.

Dziewczynki i chłopcy w różnym wieku mieszkają razem ze swoimi biologicznymi braćmi i siostrami, pozostając zawsze razem w tej samej rodzinie. Dzieci i matka wioskowa budują trwałe więzi emocjonalne.

3. Dom – każda rodzina tworzy swój własny dom.

Każdy dom w wiosce jest domem rodzinnym, ma swój niepowtarzalny charakter i własny rytm życia. Pod jego dachem dzieci mogą cieszyć się poczuciem bezpieczeństwa i przynależności. Dzieci dorastają i uczą się razem, dzieląc obowiązki, radości i smutki życia codziennego.

¹⁰ Cf. M. Łobocki, *O SOS Wioskach Dziecięcych*, Kraków 2011, s. 7.

¹¹ *Ibidem*, s. 15.

¹² H. Reinprecht-Molden, *Der Vater der SOS-Kinderdörfer*, Munich 1984, M. Łobocki, op. cit, s. 15.

4. Wioska – rodzina wioskowa jest częścią wspólnoty.

Rodziny SOS mieszkają razem, tworząc przyjazne dla dzieci środowisko, zapewniające im szczęśliwe dzieciństwo. Rodziny dzielą się doświadczeniami i pomagają sobie nawzajem. Są one również aktywnymi członkami wspólnot lokalnych. To poprzez własną rodzinę i wspólnotę wioskową dziecko uczy się aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym¹³.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze, jakimi są Wioski Dziecięce SOS, wyróżnia spośród innych przede wszystkim to, że dzieci cały czas pozostają pod opieką jednej matki zastępczej. Jest to bardzo ważne, gdyż podopieczni nie doświadczają tu bolesnych skutków związanych z rotacją wychowawców. Dzieci będące pod opieką jednej matki nie stanowią licznej grupy – jest ich maksymalnie ośmioro. To zaś pozwala wytworzyć prawdziwie rodzinną atmosferę. Na terenie Wiosek Dziecięcych SOS organizowane są zespoły zainteresowań, koła i sekcje zróżnicowane tematycznie. Dzieci mają możliwość samodzielnego dokonywania wyboru zajęć, w których chcą uczestniczyć.

CZAS WOLNY PODOPIECZNYCH WIOSKI DZIECIĘCEJ SOS W BIŁGORAJU

Wioska Dziecięca w Biłgoraju zajmuje kilkanaście hektarów, gdzie wybudowano piętnaście domków jednorodzinnych. Przebywa w nich około 100 dzieci. Uczęszczają one do pobliskich szkół, a po skończonych zajęciach szkolnych organizuje się dla nich czas wolny.

Organizacja czasu wolnego w Wiosce Dziecięcej w Biłgoraju to przede wszystkim szereg zajęć typu: zajęcia sportowe, plastyczne, techniczne, mała motoryka ręki, psychodrama, zajęcia z psychologiem, ART (Trening zastępowana agresji), harcerstwo, zajęcia komputerowe, samorząd wioskowy i zajęcia logopedyczne¹⁴. Większość z nich prowadzona jest przez pracowników Wioski wykwalifikowanych w danej dziedzinie bądź mających takie zainteresowania i umiejętności.

Przydział poszczególnych dzieci do zajęć odbywa się poprzez PPD (Plan Pracy z Dzieckiem), który jest wynikiem prac zespołu spotykającego się dwa razy do roku, a nad treścią PPD czuwa wychowawca, sprawujący nad nim opiekę. Zespół rozpatruje i sprawdza postępy w nauce i przystosowanie kulturalno-społeczne każdego wychowanka. W skład tego zespołu wchodzi wszyscy pracownicy psychologiczno-pedagogiczni, pracownik socjalny i wychowawca mający opiekę nad wychowankiem. Ponadto na spotkanie zespołu zapraszani są wszyscy, którzy mają styczność z wychowankiem, czyli nauczyciele, pedagodzy ze szkół, trenerzy itp., jak również rodzice biologiczni bądź osoby spokrewnione. Praca zespołu polega na znalezieniu rozwiązań w poszczególnych aspektach życia wychowanka, aby pomóc mu realizować się, utrzymać odpowiedni do możliwości poziom kształcenia i poprawić ewentualne niedociągnięcia czy wady zdrowotne. Podczas tego typu posiedzeń podejmowane są

¹³ Statut Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce w Polsce, in: <https://wioskisos.org/images/PDF/Statut.pdf> (dostęp: 13.08.2016).

¹⁴ Cf. A. Róg, *Miejsce i rola Wiosek Dziecięcych SOS we współczesnym systemie opieki kompensacyjnej nad dzieckiem*, in: *Rodzinne formy opieki zastępczej. Teoria i praktyka*, ed. A. Roguska M. Danielak-Chomać, B. Kulig, Warszawa-Siedlce 2011, s. 226.

decyzje dotyczące rozwoju dziecka oraz związane z przypisaniem go na zajęcia pozalekcyjne na terenie Wioski bądź poza nią. Przez większość czasu poświęconego przez zespół omawianiu sytuacji i funkcjonowaniu wychowanka, obecny jest sam zainteresowany – szczególnie w sytuacji osiągnięcia przez niego odpowiedniego wieku. Wówczas wychowanek może współdecydować o wyborze zajęć lub przedstawić swoje sugestie.

W Wiosce Dziecięcej w Biłgoraju jest duży wachlarz możliwości zrealizowania swoich pasji. Po zakończeniu obrad zespołów poszczególni pracownicy pedagogiczni wiedzą, ilu wychowanków będzie uczestniczyło w ich zajęciach i jak w związku z tym powinni dostosować swój plan zajęć. Następnie planowane zajęcia zostają przekazane do akceptacji dyrektora, a potem – innym wychowawcom oraz samym osobom zainteresowanym¹⁵.

Zajęcia dodatkowe są bardzo ważne dla rozwoju młodego człowieka – spajają uczestników jednych zajęć szczególnymi więzami, kształtując i doskonaląc wewnętrznie oraz umożliwiając społeczne działania. Równocześnie uczą samodzielnego gospodarowania czasem, który pozostaje po wypełnieniu obowiązków związanych ze szkołą¹⁶.

Wioska Dziecięca w Biłgoraju funkcjonuje od 1984 roku i tym samym jest najstarszą Wioską Dziecięcą w Polsce. Od początku odbywają się tutaj zajęcia pozalekcyjne¹⁷. Należy zwrócić uwagę, że Wioska w Biłgoraju jest wyposażona w bazę sal dydaktyczno-sportowych, w których odbywają się różne zajęcia począwszy od majsterkowni, wyposażonej w maszyny stolarskie, przez sale gimnastyczne z kompleksem szatni, na magazynie kończąc. Ponadto na terenie tutejszej Wioski Dziecięcej są dwa place zabaw wyposażone w urządzenia do ćwiczeń tężyzny fizycznej oraz trenowania niektórych dyscyplin sportowych, jak: wspinaczka czy gimnastyka. Wioska ta posiada również dwa dobrze utrzymane trawiaste boiska do gry w piłkę nożną i nowo wybudowane, wielofunkcyjne boisko. Warto nadmienić, że zarówno z sali gimnastycznej, jak i z kompleksu boisk na terenie Wioski, korzystają uczniowie z pobliskiej szkoły podstawowej, współpracującej z Wioską, która realizuje lekcję wychowania fizycznego. Najstarszym rodzajem prowadzonych zajęć są treningi sportowe, w których dzieci bardzo chętnie uczestniczą. Na początku zajęcia tego typu prowadził pedagog, który – oprócz dyrektora, kierowcy i konserwatora – był jednym z nielicznych, obecnych tam mężczyzn. To było szczególnie ważne dla tych dzieci, które z różnych względów straciły rodziców lub pochodziły z patologicznych związków, co w konsekwencji przekładało się na brak zaufania do mężczyzn czy też zniekształcenie obrazu mężczyzny w percepcji dzieci. Poprzez profesjonalne podejście oraz życzliwość wobec swoich wychowanków pracownicy stają się często jedynymi autorytetami dla swoich podopiecznych – a jak twierdzą pedagodzy – wychowanie przez sport daje

¹⁵ Cf. M. Ogryzko-Wiewiórkowska, *Przeciwdziałanie nieprzystosowaniu społecznemu w systemie SOS Wioski Dziecięcej*, „Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej. Roczniki Socjologii Rodziny” 2006, s. 288-289.

¹⁶ V. J. Węgrzynowicz, *Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne*, Warszawa 1971, s. 59.

¹⁷ Cf. <http://www.bilgoraj.pl/page/561/wioska-dziecieca-sos-w-bilgoraju.html> (dostęp: 10.08.2016).

bardzo dobre efekty w drodze do prawidłowej socjalizacji, a nawet resocjalizacji podopiecznych. Z czasem obowiązki trenera i instruktora przejęli wychowawcy, a obecnie – zostali również zatrudnieni trener i animator.

Zajęcia sportowe od początku wpisują się na stałe w kalendarz pracy pedagoga i są też najchętniej wybierane przez dzieci, dlatego nierzadko wymagają podziału na grupy wiekowe. W biłgorajskiej Wiosce dzieci podzielono na dwie grupy wiekowe (młodszą i starszą) oraz dodatkowo – na grupę dziewcząt i chłopców. Zajęcia prowadzone przez pedagoga początkowo polegały na wspólnej grze w piłkę nożną (najbardziej popularną) oraz siatkową. Chętnie grali prawie wszyscy podopieczni. Dwa razy w tygodniu odbywały się wspólne mecze w różnych konfiguracjach: młodsze dzieci z dziewczynkami, młodszy ze starszymi itd. Z czasem trzeba było wprowadzić zajęcia z kształcenia techniki gry, podań, taktyki. Gra przynosiła wiele satysfakcji uczniom, a co najważniejsze – dawała ogromne możliwości do pracy pedagogicznej. Zainteresowanie sportem, a zwłaszcza piłką nożną, znalazło tak duży odzew, że w momencie powstania kolejnych Wiosek w Kraśniku i Siedlcach, zaczęto organizować zawody pomiędzy Wioskami. Dla dzieci był to moment wykazania się swoimi umiejętnościami oraz możliwość rywalizacji o najwyższe trofea i nagrody, a dla wychowawców i pedagogów – pole wymiany doświadczeń. Warto podkreślić ważną rolę wychowawców i asystentów, którzy bezpośrednio pracują z wychowankiem, śledząc ich poczynania każdego dnia i służąc cennymi uwagami, skierowanymi nie tylko do samych wychowanków, ale też do innych osób prowadzących zajęcia oraz organizatorów zawodów. Często też pełnią rolę sędziów, selekcyjnerów, a nawet masażystów.

Piłkarskie umiejętności Wiosek Dziecięcych w Polsce – a w szczególności Wioski w Biłgoraju – co roku mają okazję wykazać się podczas rywalizacji piłkarskich na kampusie w Caldonazzo we Włoszech, czyli w miejscu, należącym do międzynarodowego stowarzyszenia Wiosek Dziecięcych. Ten obszar kilkudziesięciu hektarów ziemi, usytuowany w malowniczym paśmie gór obok jeziora, przeznaczono na obóz dla kilkuset dzieci, w tym również kilkudziesięciosobowej grupie dzieci z Biłgoraja. Jednym z punktów wakacyjnego pobytu wychowanków w tym obozie jest turniej piłki nożnej, który odbywa się w dwóch grupach wiekowych. Udział w nim bierze około 30 zespołów z różnych stron świata. Tym bardziej należy podkreślić sukces biłgorajskiego SOS, który w 2009 roku wygrał cały turniej, zajmując pierwsze miejsce oraz zdobywając medale i nagrody rzeczowe. To na pewno efekt sportowych zajęć pozalekcyjnych, prowadzonych na terenie Wioski, podczas których wychowankowie trenowali z tak dużym zaangażowaniem, że możliwy był ich spektakularny wynik¹⁸.

Zajęcia sportowe na terenie Wioski, jak i pozostałe propozycje spędzania czasu wolnego, odbywają się w sposób zaplanowany i ustalony m.in. podczas prac zespołu i

¹⁸ Cf. *Sprawozdanie merytoryczne z działalności Stowarzyszenia*, in: <https://wioskisos.org/wp-content/uploads/2016/01/sprawozdanie-merytoryczne-2005.pdf>, <https://wioskisos.org/wp-content/uploads/2016/01/sprawozdanie-merytoryczne-2013.pdf>, <https://wioskisos.org/wp-content/uploads/2016/01/sprawozdanie-merytoryczne-2015.pdf> (dostęp: 10.08.2016).

z akceptacją dyrektora Wioski Dziecięcej. Oprócz piłki nożnej są prowadzone stałe treningi gry w tenisa stołowego, które również pozwoliły nie raz odnieść sukces wychowankom. Stoły do gry, jak i wszystkie inne elementy, stanowią własność Wioski, ale korzystają z nich również młodzi ludzie spoza placówki. W treningi tenisowe zaangażowani są zarówno pedagodzy, jak i wychowawcy czy asystenci, którzy wspierają i pomagają przy tego typu zajęciach, również wpisanych w stały kalendarz aktywności wychowanków. Kilka razy do roku organizowane są zawody sprawdzające postępy sportowe i wyłaniające zwycięzców, zarówno na szczeblu wioskowym, jak też ogólnokrajowym (np. w rywalizacji między Wioskami).

Poza tym dobrze wyposażona baza sportowa daje możliwości prowadzenia działań w zakresie organizowania treningów gry w siatkówkę, koszykówkę i tenisa ziemnego, a także zajęcia na siłowni, które z uwagi na duże prawdopodobieństwo wystąpienia urazu wymagają stałej kontroli wychowawcy lub osoby upoważnionej. Systematycznie i cyklicznie odbywające się zajęcia sportowe stanowią podstawę do kontynuowania zainteresowań poza Wioską w profesjonalnych klubach czy drużynach sportowych. Warto tu wspomnieć o podopiecznych Wioski, którzy odnieśli szczególnie sukces – są wśród nich: reprezentant młodzieżowców w kadrze Polski w footballu amerykańskim oraz nauczyciel wychowania fizycznego.

Kolejnym, towarzyszącym od początku istnienia placówki rodzajem zajęć pozalekcyjnych w Wiosce są zajęcia plastyczne, odbywające się w 3 grupach wiekowych i w zależności od stopnia zaawansowania. Najczęściej nowi uczestnicy zajęć trafiają do grupy na podstawie opinii poradni właściwej miejscu zamieszkania dziecka lub opinii pracownika socjalnego z GOPS/MOPS czy psychologa danej placówki. Zespół, do którego trafia dziecko, zazwyczaj przychyli się do tej opinii i kieruje wychowaniem plastycznym skierowanego tu podopiecznego. Trudno przewidzieć, czy nowe dzieci (przebywające kilka czy kilkanaście dni w Wiosce) będą na stałe uczestniczyć w zajęciach plastycznych, bowiem każda nowo przybyła osoba objęta jest tzw. okresem przejściowym, trwającym około miesiąca. Po tym czasie dziecko decyduje, czy będzie chodziło na zajęcia czy też nie.

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym dobrowolnie uczestniczą w zajęciach i nie są im narzucane żadne konkretne zadania. Osoba prowadząca zajęcia obserwuje dziecko – jego sposób angażowania się, nie krytykuje ani nie narzuca, ewentualnie coś doradza, podpowiada co można jeszcze zawrzeć. Czasem prowadzący podaje ogólny temat, typu: *dziś malujemy mamę, zwierzątko bądź moje marzenia*, są to jednak ich propozycje spontaniczne. W grupie starszej już nie stosuje się takiej dobrowolności – tematyka jest narzucona i wymaga się stosowania odpowiednich technik malowania. W trakcie wykonywania określonej pracy plastycznej prowadzący zajęcia wypowiada swoje uwagi, wskazując, co wymaga korekty, a co zaś zostało prawidłowo wykonane. Wychowanek może w swoich pracach wykazywać się pewnym kreatywnością oraz w sposób indywidualny tworzyć indywidualne dzieła, jednak muszą one być wpisane w określony szablon. Następnie wykonane prace są eksponowane na licznych

wystawach organizowanych na terenie Wioski lub poza nią. Duża liczba prac zdobi gabinety Wioski Dziecięcej SOS albo jest później podarowana licznymi gośćmi, odwiedzającym placówkę.

Powyższe przykłady pracy pedagogów, wychowawców i asystentów to przede wszystkim praca nad jednostką. Jak pokazuje historia Wiosek Dziecięcych na świecie – najważniejsze jest koncentrowanie uwagi na podopiecznym, czyli dziecku, które wymaga wsparcia w swoim rozwoju. Należy jednak przypomnieć, że założenia pierwszej Wioski Dziecięcej w okresie kilkudziesięciu lat musiały ewaluować i zostały zmodyfikowane, a w jej zakres włączono coraz więcej aspektów życia i funkcjonowania społecznego dzieci. Początkowa koncentracja na zapewnieniu opieki sierotom, które utraciły rodziców i krewnych w czasie wojennych działań i konfliktów, została również rozszerzona o pomoc rodzicom niezaradnym życiowo czy też tym o zachowaniach patologicznych. Każde prowadzone działanie było ściśle związane z określonymi problemami i zadaniami stawianymi przed kierownictwem Wiosek Dziecięcych.

Obecnie w Wiosce przebywają głównie dzieci, które zostały odebrane rodzicom z powodu ich patologicznych zachowań. Tacy rodzice, zazwyczaj „znieczuleni” środkami alkoholowymi lub psychoaktywnymi rekompensują sobie brak potomstwa, a z czasem nawet zapominają o ich istnieniu. Dzieci natomiast bardzo przeżywają rozstanie z rodzicami i ciężko jest im pogodzić się z ich brakiem na co dzień. Mimo trudnych warunków życia i doświadczonej tam przeżyć, dla nich to wciąż ich dom rodzinny. W takiej sytuacji ogromna odpowiedzialność spoczywa na opiekunach zastępczych i osobach z kadry pedagogiczno-psychologicznej. Zadaniem wioskowych opiekunów jest zapewnienie jak najlepszych warunków dzieciom, które mają zostać wychowane na dojrzałych moralnie, emocjonalnie, duchowo wrażliwych ludzi. Starając się ustrzec młodych wychowanków, jak również swoje własne dzieci przed następstwami złych wyborów, licząc na pozytywne efekty swej pracy.

Opisane powyżej przykłady prowadzonych działań to jedno z wielu form zaangażowania kadry psychologiczno-pedagogicznej, której praca często nie daje natychmiastowych, widocznych wyników. Pocieszającym jest fakt, iż przy okazji kilku jubileuszy czy spotkań w Wiosce Dziecięcej w Biłgoraju dorośli wychowankowie, którzy wielokrotnie mają już własne rodziny, przyjeżdżają do SOS, w których się wychowywali.

Choć nie ma złotego środka, który pomógłby w pracy z dziećmi z tak zwanych rodzin trudnych, jedno jest pewne – do każdego dziecka należy podchodzić bardzo indywidualnie i rzeczowo. Mając zaplecze w postaci solidnie przygotowanej kadry czy też narzędzia w postaci dobrze zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, można bardzo wiele osiągnąć nie tylko w przypadku tych dzieci, które znajdują się w SOS, ale też przyszłych pokoleń. Pracując z dziećmi podczas zajęć sportowych, plastycznych i innych (jak majsterkowanie), pomagamy im rozwijać talenty, wskazujemy kierunek konstruktywnego spędzania czasu wolnego, a także otwieramy na nowe przyjaźnie, które zawiązują się podczas realizowania wspólnych zamiłowań i pasji.

BIBLIOGRAFIA:

1. Famuła-Jurczak A., Mazur P., *Forms of leisure activities for young people*, w: *Гульні і забавы ў культуры правядзення вольнага часу дзяцей і моладзі на пачатку III тысячагоддзя*, red. Ул.П. Люкевіч, Брэст 2011.
2. Feliksiak J., *A kiedy mają wolny czas*, Warszawa 1969.
3. Górnikiewicz J. Z., *Atrakcyjność form spędzania czasu wolnego- opcje młodzieży studiującej*, in: *Czas ukoj nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*, ed. W. Muszyński, Toruń 2014.
4. <http://www.bilgoraj.pl/page/561/wioska-dziecieca-sos-w-bilgoraju.html>.
5. Łobocki M., *O SOS Wioskach Dziecięcych*, Kraków 2011.
6. Matyjas B., *Czas wolny*, in: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 1, ed. T. Pilch, Warszawa 2003.
7. Mazur P., *Pedagogika wobec problemów socjalnych i patologii społecznych – z doświadczeń ośrodka „Oratorium św. Jana Bosco” w Soli*, w: *Rodziny problemowe i możliwości ich wspomagania*, red. R. Stojecka-Zuber, A. Róg, Tarnobrzeg 2007.
8. Nowalska-Kapuściak D., *Czas wolny czy niewolny? O znaczeniu czasu wolnego w społeczeństwie konsumpcyjnym*, in: *Czas ukoj nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*, ed. W. Muszyński, Toruń 2014.
9. Ogryzko-Wiewiórkowska M., *Przeciwdziałanie nieprzystosowaniu społecznemu w systemie SOS Wioski Dziecięce*, „Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej. Roczniki Socjologii rodziny” 2006.
10. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001.
11. Przeclawski K., *Czas wolny młodzieży miejskiej*, in: *Czas wolny dzieci i młodzieży w Polsce*, ed. K. Przeclawski, Warszawa 1978.
12. Reinprecht-Molden H., *Der Vater der SOS-Kinderdörfer*, Munich 1984.
13. Róg A., *Miejsce i rola Wiosek Dziecięcych SOS we współczesnym systemie opieki kompensacyjnej nad dzieckiem*, in: *Rodzinne formy opieki zastępczej. Teoria i praktyka*, ed. A. Roguska M. Danielak-Chomać, B. Kulig, Warszawa-Siedlce 2011.
14. *Sprawozdanie merytoryczne z działalności Stowarzyszenia*.
15. *Statut Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce w Polsce*.
16. Węgrzynowicz J., *Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne*, Warszawa 1971.